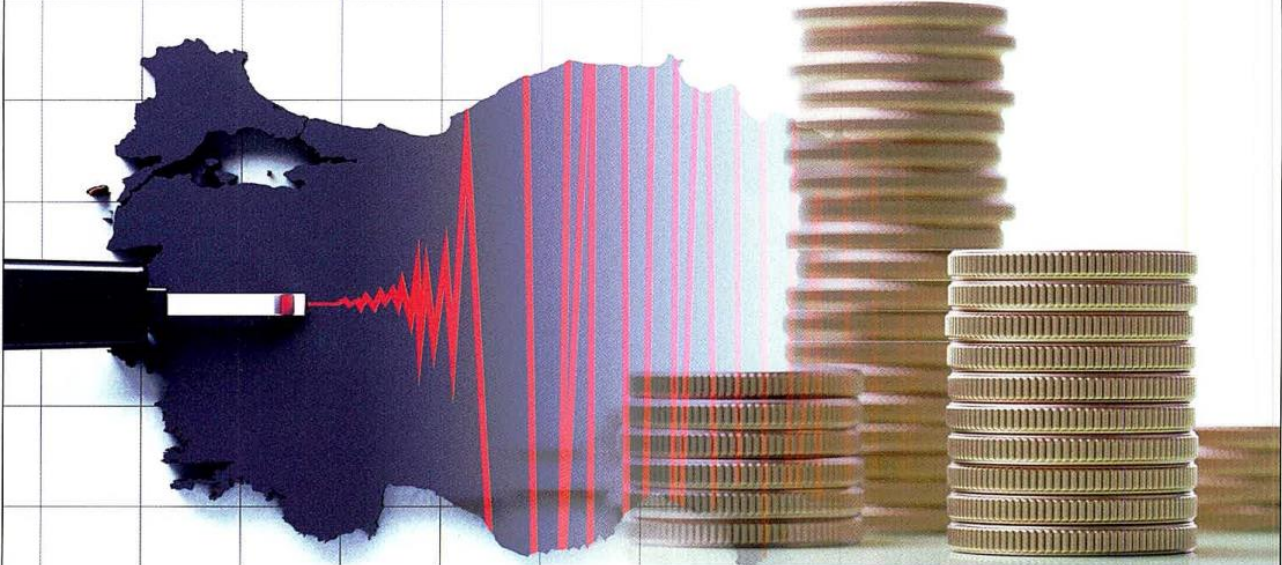




## PARA | HABER

# Sanayi üretiminde deprem etkisi



**Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkileri, öncü verilere de yansdı. Büyümenin öncü göstergesi sanayi üretimi Şubat'ta aylık yüzde 6, yıllık yüzde 8.2 daraldı. Şubat'ta aylık bazda toplam ciro yüzde 5.1, perakende ciro yüzde 5.5 azaldı.**

**HÜLYA GENÇ SERTKAYA**  
hulya.genc@paradergi.com

**KAHRAMANMARAŞ** merkezli ardışık depremlerin etkileri, sanayi üretimi başta olmak üzere öncü verilere de yansdı. Takvim etkisinden arındırılmış verilerle 2023 Ocak'ta yüzde 4.6'lık artışla kısmi toparlanmaya işaret eden sanayi üretimi endeksi, Şubat'ta yıllık bazda yüzde 8.2 daraldı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi Şubat'ta aylık yüzde 6 azalışla sert bir daralmaya işaret etti. Arındırılmamış verilerle sanayi üretiminde Şubat'ta, aylık yüzde 9.6, yıllık yüzde 8.2 gerileme oldu. TÜİK verilerine göre Şubat'ta sanayi, inşaat, ticaret ve hizmet sektörleri toplamında ciro endeksi, aylık yüzde 5.1 azalırken, yıllık yüzde

68.1 artış gösterdi. TÜİK verilerine göre sabit fiyatlarla perakende satış hacmi Şubat'ta aylık yüzde 6.5 azalırken, yıllık yüzde 21.5 artış gösterdi. Şubat'ta cari fiyatlarla perakende ciro aylık yüzde 5.5 azaldı, yıllık yüzde 93.4 arttı.

Bu arada TÜİK'in, depremlerin etkisiyle sanayi üretiminden hanehalkı işgücü araştırmasına sahadan tüm verileri toplayamadığını, Şubat'a ilişkin hesaplamalarda eksik gözlemler için alternatif veri kaynakları ve istatistiksel yöntemler kullanılarak tahmin yaptığını hatırlatalım. TÜİK, yaptığı açıklamada, sanayi üretim endeksinde bu yöntemlerle tahmin edilen büyüklüğün toplam içindeki payının yüzde 1.94 olduğunu kaydetti. Ciro endeksleri ve perakende satış endekslerinin hesaplanmasın-

Doç. Dr. Esra KABAĞARLI / Selçuk Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

## "Sanayi üretimi en güçlü daralmayı yaşadı"

Sanayi üretim verileri, 2020 Mayıs'tan bu yana en güçlü daralmayı yaşadı. İmalat sanayindeki 10 sektörden beşi, Mart'ta faaliyet koşullarındaki iyileşmeye işaret eden 50 eşik değerin üzerinde bulunurken, sektörlerin 8'inde PMI endeksleri ocak ayı seviyesinin altında kaldı. Şubat'ta 361 binlik istihdam kaybı pandemi başlangıcı olan Mart ve Nisan 2020'den sonra kaydedilen en yüksek istihdam kaybı olarak dikkat

çekti. Buna depremin yaşandığı illerdeki kayıplar dahil değil. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı erkeklerde yüzde 15.4, kadınlarda ise yüzde 26.2 olarak hesaplandı. Ancak lise altı, lise ve meslek lisesi mezunlarının işgücündeki hızlı artışlarına rağmen işsizlik oranlarında kadınlar aleyhine genişleme gözlemlenmiyor. Yüksek öğrenimli kadınlar için ise durum farklı. Bu eğitim grubunda özellikle 20-29

yaş aralığındaki genç kadınlar ile aynı eğitim düzeyindeki erkeklerin işsizlik oranları arasındaki fark açıldı. İşgücüne katılım oranları yüksek olmasına karşın 20-29 yaş gurubundaki yükseköğrenim mezunu kadınların istihdama erişimde karşılaştıkları güçlüklerin ve engellerin arz ve talep yönlü politikalar ile daha ayrıntılı incelenmesi gerekiyor.







Prof. Dr. Berrin Ceylan ATAMAN / İstanbul Topkapı Üniversitesi Rektör Yardımcısı

## “İstihdam artışının hizmet sektöründen gelmesi beklenmeli”

Ekonomik büyüme göstergelerine bakıldığında Gayrisafi

Yurt İçi Hasıla (GSYH)

2022'de yüzde 5.6

arttı. Hatta Dünya

Bankası, Türkiye'nin

ekonomisine ilişkin

büyüme tahminlerini

bu yıl için yüzde

2.7'den yüzde

3.2'ye yükseltti.

Devletin devam eden

yeniden inşa çalışmaları

için hanehalklarına ve

yatırımlara sağladığı destek sayesinde

büyüme oranının 2024-2025

yıllarında ortalama yüzde 4.2'ye



çıkmasının beklendiği ifade edildi. Ekonomik büyüme göstergeleri bir toparlanmaya işaret ediyorsa da ayrıntılara bakıldığında dikkat çeken bir veri sanayi üretimindeki keskin düşüştür geliyor. Şubat ayı sanayi üretimi yıllık yüzde 8.2, aylık ise yüzde 6 azaldı. TÜİK'in yayınladığı bültenlerde yapılan açıklamalara göre gerek işgücü verilerinde gerekse sanayi üretimi endeksi verilerinde deprem etkisinden kaynaklı olarak ölçümler sağlıklı yapılamadı ve hesaplamada değişikliğe gidildi. Sanayi üretim endeksindeki düşüşün bir açıklaması deprem etkisinden kaynaklı olarak beyannamelerin

ertelenmiş olması ve bu nedenle, 2023 Şubat'a ilişkin hesaplamalarda istatistiksel yöntemler kullanılarak tahmin yapılmasına bağlanıyor. Ancak büyümenin kaynaklarına bakılırsa bir önceki yıla göre büyümeye en yüksek katkı sağlayan sektörün yüzde 21.8 ile finans ve sigorta faaliyetleri olduğu görülüyor. Hesaplamadaki hata payı dikkate alınsa da sanayi sektörünün ekonomik büyümeye katkısı yine de düşük kalıyor. İnşaat sektörünün ise yüzde 8.4 küçülmüş olması da istihdam üzerinde negatif bir etki yaratacak. İstihdam artışının ağırlıklı olarak hizmet sektöründen gelmesi beklenmeli.

da ise tahmin edilen büyüklüğün toplam içindeki payının ise sırasıyla yüzde 3.52 ve yüzde 3.78 olduğunu açıkladı. Hanehalkı işgücü araştırması Şubat ayı anket uygulaması, deprem nedeniyle Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya ve Osmaniye'de yapılamadı. Bu illerdeki örnek hane sayısının örneklem içerisindeki payı yüzde 7.8 oldu.

### “YARALAR SARILDIKÇA ÜRETİM TOPARLANIR”

3. Göz Danışmanlık CEO'su Hikmet Baydar, depremin etkisinin en yoğun hissedildiği Şubat'ta sanayi üretiminde aylık bazda yaşanan yüzde 6'lık sert daralmanın depremin üretimi ne kadar etkilediğini açıkça gösterdiği görüşünde. Yaralar sarıldıkça sanayi üretiminin hızla toparlayacağını dile getiren Baydar, “Cironun aylık bazda yüzde 5.1 düşmesi 11 ilin birden tüketimden çekilmesinin etkisini gösteriyor. Perakende satışlar da yurtiçi talebi gösterir ve aylık yüzde 6.5 düşüş önemli bir veri. Ciro ve satışlar artmazsa önümüzdeki günlerde fiyat kırılmaları yaşayabiliriz. Talep daralması enflasyonun düşüşünü hızlandırabilir. Bu veriler büyüme konusunda da ciddi bir ivme kaydedileceğini gösteriyor. Şimdilik 2023 yılı için 2.7-3.2 büyüme bekleniyor. Deprem büyümeyi önemli ölçüde etkileyecek olsa da bu etki kademeli olarak azalacak” dedi.

Sanayi üretiminde ivme kaybının devam ettiğini vurgulayan Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Burak Arzova, sanayi üretimindeki daralmanın alt kalemlerin hemen hepsine yayılırken, katkı sağlayan tek kalemin aydan aya yüksek oynaklık gösteren “bilgisayarların, elektronik ürünlerin imalatı” olduğunu belirtti. Dış talepteki kötüleşmenin beklentilerden daha hafif oluşunun bir toparlanma olarak okunmaması gerektiğinin altını çizen Arzova, şunları kaydetti:

“Gelişmiş ülke merkez bankaları tarafından uygulanan para politikalarının enflasyonla mücadele hedefleri doğrultusunda sıkılaştırmaya devam edeceği, dolayısıyla zayıf dış

talep koşullarının özellikle Avrupa'da yıl boyunca devam etmesi temel beklenti olarak göze çarpıyor.”

### İŞSİZLİK ORANI YENİDEN ÇİFT HANE

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2023 yılı Şubat'ta aylık 65 bin kişi artarak 3 milyon 514 bin kişi, işsizlik oranı ise 0.2 puan artarak yüzde 10 düzeyinde gerçekleşti. TÜİK verilerine göre istihdam edilenlerin sayısı Şubat'ta bir önceki aya göre 361 bin kişi azalarak 31 milyon 460 bin kişi, istihdam oranı ise 0.6 puan azalarak yüzde 48.2 oldu. İşgücü Şubat'ta bir önceki aya göre 295 bin kişi azalarak 34 milyon 975 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0.5 puanlık azalış ile yüzde 53.6 olarak gerçekleşti. Atıl işgücü oranı Şubat'ta bir önceki aya göre 1.5 puanlık artış ile yüzde 23.4 oldu. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki aya göre 0.7 puanlık azalış ile yüzde 19.2 oldu.



### “YENİ DENGELERİN KURULACAĞI BİR DÖNEME GİRİLDİ”

İşgücü verilerini değerlendiren İstanbul Topkapı Üniversitesi

## İşsizlik oranı yüzde 10 oldu

Mevsim etkisinden arındırılmış temel işgücü verileri, 15+ yaş, Şubat 2023	2023 Şubat	2023 Ocak	Aylık
Bin kişi	Toplam	Toplam	fark
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	65.214	65.166	48
İşgücü	34.975	35.270	-295
İstihdam	31.460	31.821	-361
İşsiz	3.514	3.449	65
İşgücüne dahil olmayanlar	30.239	29.896	343
(%)			
İşgücüne katılma oranı	53,6	54,1	-0,5
İstihdam oranı	48,2	48,8	-0,6
İşsizlik oranı	10,0	9,8	0,2
Genç nüfusta işsizlik oranı (15-24 yaş)	19,2	19,9	-0,7

Kaynak: TÜİK





## PARA | HABER

Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Berrin Ceylan Ataman, son verilerin yapısal sorunların devam ettiğini gösterdiğini vurguladı. Kadın işsizlik oranlarının yüksek seyrettiğini ifade eden Ataman, Şubat'ta işsizlik oranı erkeklerde yüzde 8.7 iken kadınlarda yüzde 12.6 olarak tahmin edildiğini kaydetti. Ataman, "Özellikle genç işsizlik oranında kadınların oranının yüksek olması dikkat çekici. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta kadın işsizlik oranı yüzde 26.2 ile genç erkek işsizlik oranı olan yüzde 15.4'e göre oldukça yüksek. Eğitilmiş genç kadınlarda işgücüne katılım eğiliminin artması işsizliğin yüksek olmasının bir nedeni olarak gösterilebilir. İlk işini aramadaki piyasa bilgisi eksikliği toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birleşince genç kadınların iş bulmaları erkeklerle göre daha zor hale geliyor. Bu tabloya yeterli iş olanaklarının olmaması da eklenince sorun daha önemli hale geliyor" dedi.



liyor" dedi.

Önümüzdeki dönemde işsizliğin seyrine ilişkin tahmin yürütürken öncelikle depremin etkisini de dikkate almak gerektiğini belirten Ataman, şunları kaydetti:

"Depremde hayatını kaybedenlerin işgücünden düşüleceği, öte yandan yeniden inşa sürecinde depremde işini kaybedenlerin istihdam olanakları bulacağı bir süreç yaşanacak. Seçim süreci de dikkate alındığında yeni dengelerin kurulacağı bir döneme girildiği söylenebilir."

**ŞUBAT'TA CARİ AÇIK 8.78 MİLYAR DOLAR**

Şubat'ta cari işlemler hesabı yıllık yüzde 66.5 artışla 8 milyar 783 milyon dolar açık verdi. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) verilerine göre, altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı 834 milyon dolar fazla verdi. Şubat itibarıyla yıllıklandırılmış cari açık 3.48 milyar dolar artışla 55 milyar 362 milyon dolar oldu. TCMB verilerine göre ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 10.4 milyar dolar olarak gerçekleşti. Hizmetler dengesi altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler 1 milyar 652 milyon dolar, doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net girişler 505 milyon dolar, portföy yatırımlarında net girişler 240 milyon dolar oldu.

Ödemeler dengesi verilerini değerlendiren Selçuk Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Doç. Dr. Esra Kabaklı, 12 aylık cari açık da 10 yılın zirve seviyesi kaydedildiğini vurgulayarak, "Seçim sonrasında kurların yukarı yönde hareketi beklenildiği için ihracat ve turizm açısından cari dengede yaz aylarında düşen enerji talebine paralel olarak pozitif bir seyir olabilir" dedi.

**İHRACAT İKLİMİNDE BELİRGİN GÜÇLENME**

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye** İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi Mart'ta üst üste ikinci ay artarak 52.6 seviyesinde gerçekleşti. Bu veri, ihracat ikliminde Mayıs 2022'den bu yana en belirgin güçlenmeye işaret etti. İhracatçıların talep koşullarının daha güçlü bir şekilde iyileşmesi, ana pazarlardaki toparlanmaların hız kazanmasından kaynaklandı. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen

Prof. Dr. Burak ARZOVA / Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

**"Net altın ithalatı cari denge üzerinde baskı unsuru"**

Ödemeler dengesinde finansman kısmı çok önemli. TCMB verilerine göre Şubat'ta 3.1 milyar dolarlık sermaye girişi olduğu görülmekte. Finansman hesabının detaylarına inildiğinde ise; portföy girişlerinin nette 0.2 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiği alt kalemlerde, hisse senedi piyasasından 185 milyon dolar çıkış yaşanırken, iç borçlanma senetlerine 14 milyon dolar gibi oldukça sınırlı bir giriş gerçekleştiğini görüyoruz. Önümüzdeki döneme ilişkin olarak, her ne kadar küresel resesyon beklentileri olsa da Rusya-Ukrayna savaşının sona ermemiş olması ve bunun üzerine OPEC+ kesintileri de baskı yaratmaya devam etmekte. Önümüzdeki süreçte enerji maliyetlerinin yine baskı unsuru olacağı tahmin edilmekte. Çin ekonomisine dair olumlu haber akışı da küresel talebi canlı tutarak emtia fiyatlarında yukarı yönlü baskı yaratıyor. İçeride üretimin üzerindeki yükselen maliyet baskısına karşılık ithalat hacmindeki artış devam edecek gibi gözüküyor. Son dönemde istikrarlı bir şekilde yükselen net altın ithalatının da ilk üç ayda 11.5 milyar dolar gibi yüksek bir seviyeye ulaşması, ödemeler dengesi üzerindeki baskı bir risk unsuru olarak gözükmemekte.

**Kamu işçisi için toplu sözleşme trafiği hızlandı**

Kamuda 700 bini aşkın işçinin ücretlerine yapılacak zammın belirleneceği 2023 Yılı Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Çerçeve Protokolü görüşmelerinde işçi ve işveren tarafı, ikramiyenin de aralarında olduğu konu başlıklarında mutabık kalırken, taban ücret ve yüzdelik zamlar konusundaki pazarlıklar devam ediyor. Görüşmelerde işçi kesimini temsil eden TÜRK-İŞ ve HAK-İŞ heyetleri aylık brüt taban ücretin 15 bin TL'ye yükseltilmesi, bunun yapılmasının ardından bütün ücretlere yüzde 15 refah payı ilave edilmesi ile taban ücret artışı ve refah payının eklenmesinden sonra ise birinci altı ay için yüzde 45, ikinci, üçüncü ve dördüncü altı aylar için yüzde 5'er zam ve enflasyon farkı talep ederken, işvereni temsil eden Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası'nın (TÜHİS) taban aylık için ilk teklifinin 11 bin 500 TL olduğu, ilk altı aylık zam teklifinin ise yüzde 30 olduğu öğrenildi. İşçi tarafı talebinde ısrarcı olurken, toplu iş sözleşmelerinin 1 Mayıs öncesi tamamlanması için sürecin hızlandırılması bekleniyor. Bu arada 2023 Yılı Kamu Toplu İş Sözleşmeleri, 1 Ağustos'ta başlayacak yaklaşık 3.5 milyon memur ile 2.5 milyon memur emeklisinin maaşlarına yapılacak zam oranının belirleneceği 2024-2025 yıllarını kapsayan 7. Dönem Toplu Sözleşme görüşmeleri açısından da önemli olacağını hatırlatalım.

tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. Endeks Şubat'ta 51.7 düzeyinde gerçekleşmişti. Türk imalat sanayi ihracatındaki payı yaklaşık yüzde 15 düzeyinde olan iki ekonomiden Almanya'da üretim üst üste ikinci ay artarken, ABD'de de ekonomik aktivite son dokuz ayın en yüksek artışını kaydetti. Fransa ve İtalya'da büyüme ivme kazanırken, Birleşik Krallık'ta üretim artışı hız kesti. Orta Doğu'da BAE ve Suudi Arabistan'da petrol dışı ekonomik aktivitede güçlü artışlar sürdü. Çin'de toparlanma devam ederken, Rusya'daki büyüme iki buçuk yılı aşkın bir dönemin en yüksek hızında gerçekleşti.